NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2024

SESOTHO PUO YA LAPENG: PAMPIRI YA I
SESOTHO HOME LANGUAGE: PAPER I

MARKING GUIDELINES

Nako: Dihora tse 3 Matshwao: 100

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

IEB Copyright © 2024

DITAELO HO MOTSHWAI

- Diphoso tsa mopeleto le puo di se ke tsa fuwa kotlo ntle le haeba diphoso tse jwalo di fetola moelelo/kutlwisiso, hobane ho tsepamisitswe maikutlo kutlwisisong ya tema. (Le ha ho le jwalo diphoso di nne di hlwauwe.)

- Ha moithuti a sebedisitse mantswe ao e seng a Sesotho, mantswe ao a se ke a natswa ha a ntse a bolokile moelelo, mme mohlahlobuwa a se ke a fuwa kotlo.

- Dipotsong tse bulehileng ho se ke ha abuwa matshwao sebakeng sa karabo ya **E/TJHE** kapa **KE A DUMELA/HA KE DUMELE**. Ho tla nne ho be jwalo le ho **NNETE/MAFOSI** kapa ho **NTLHA/MOHOPOLO**, hobane nnete moithuti o lokela ho bontsha kutlwisiso ka ho hlalosa ntlhakemo ya hae. Ka hoo re tsepamisa maikutlo ho lebaka le tshehetsang karabo ya hae.

- Karabong e hlokang lentswe le le leng, mme mohlahlobuwa a fane ka a mangata kapa polelo, tshwaya karabo e nepahetseng, ha feela lentswe le nepahetseng le seheletswe mola.

- Moo ho hlokehang dintlha/dikarabo tse pedi kapa ho feta, mme mohlahlobuwa a araba ka letoto, tshwaya feela tse pedi tse tharo tse qalang.

- Puo ha e tshwaetswa ke tikoloho e amohelwe.

- Potsong eo ho lokelwang ho kgetha karabo e nepahetseng ho amohelwe tlhaku e manepana le karabo e nepahetseng kapa karabo e ngotsweng ka botlalo mohlala; C/Motho e molelele.

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA A TEKOKUTLWISISO

POTSO YA 1

1.1 Ke setirothaepe sa bong sa hore papadi ya kerikete e ne e bapalwa ke bashemane feela.

1.2 E, hobane dibapadi di lokela ho bolokeha di be le bophelo bo botle ka dinako tsohle./Ke sebaka se kopanelwang ke batho ba bangata se hlokang ho hlwekiswa.

1.3 Ka ho sebetsa ka thata, lerato la hae papading ena le ho ipha nako ya boikwetliso le ka maikemisetso. (A mabedi feela.)

1.4 E, ho a hlaka hore Raisibe o ne a tlwaetse mabala a makeisheneng a sa hlokomelweng le ho hlwekiswa, ho yena e ne e le mohlolo.

1.5 E, se a dumellana hobane ditaba di bua ka dipapadi tse kenyeletsang banana.

1.6 Ke ne ke tla qala ka ho mema batjha ho ba kgothalletsa ho nka karolo dipapading tsa mefutafuta./Ke ne ke tla thabela maemo ao a ho emela naha.
Ho shejwe karabo ya moithuti.

1.7 Ho lahlela bolo ka lebelo le potlakileng (*spin bowler*).

1.8 Dibapadi tsa porofeshenale di ba le kgatello e matla ya ho hlolela sehlopha le batshehetsi/mamello/ ho sebetsa ka maikutlo a hao/ ho sebetsa ka thata/ ho fihlella toro tsa hao.

1.9 E, kamano e teng hobane bobedi di bua ka dipapadi tsa banana tsa boemo bo hodimo.

1.10 Matitjhere a thusa ka ho kgothalletsa bana ho hlokomela ditalente tsa bona.

1.11 Ke ne ke tla ba hlokomedisa hore dipapadi le tsona di bohlokwa, di ka fetoha mosebetsi wa hao/tsa fetola bophelo ba hao/Ba sebetsa ka thaha/ka maikemisetso hore ba tle ba atlehe.

1.12 Tjhe, melao e dula e le jwalo, ha e ne e ka fetolwa e ne e tla fana ka molaetsa wa hore boemo ba bolo ya banana bo fokola haholo.

1.13 E, tshehetso ya batswadi e fa dibapadi morolo, le hore ha ba tlo rata ho swabisa batswadi ba bona/batswadi ba tla kgona ho kgothatsa bana.

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA B KGUTSUFATSO/KAKARETSO

POTSO YA 2

Bophelong motho o lokela ho itekola, a tsebe seo a se hlokang. Motho ka mong o kgethehile, ha a ikgethela seo a leng sona. Motho o bopilwe ka thato, moelelo le morero wa Mmopi. Mathata a lebatsa motho ditalente tsa hae. Mathata ke thuto bophelong, batho ba na le mekgwa e mengata ya ho a rarolla. Ho fapana ha batho ha ho bolele hore ke morwalo, ho supa boleng ba motho. Eba le tlhompho, lerato, le boikokobetso ho ba bang, o tla fumana sepheo sa hao ka bophelo.

HO TSHWAYA KGUTSUFATSO

Ha ho tshwauwa kgutsufatso ho lokela hore ho itshetlehwe ka ho kenyeletsa dintlha tse hlokwang ke potso.

Kgutsufatso e tlameha ho tshwauwa ka tsela e latelang:
- Matshwao a 7 bakeng sa dintlha tse 7.
- Matshwao a 3 bakeng sa puo le mongolo.
- Matshwao kaofela: 10

Kabo ya matshwao a puo ha a nepane le dintlha tsa mohlahlobuwa:
- Ha dintlha di le 1–3 di nepahetse fana ka letshwao le le 1.
- Ha dintlha di le 4–5 di nepahetse fana ka matshwao a 2.
- Ha dintlha di le 6–7 di nepahetse fana ka matshwao a 3

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA C DITHOTHOKISO

POTSO YA 3

TEMA D

3.1 3.1.1 Ke sejura/kgefutsohare/.

3.1.2 Ke mabitleng, motse o mabitleng ke wa bafu feela o hodiswa ke ba hlokahetseng, motse o tlwaelehileng ke moo ho dulang ba phelang feela mme le wona o a hola.

3.1.3 Ke hobane a batla ho ba kgodisa le ho ba kgothatsa hore mabitla a mangata ha se bona feela ba hlokahalletsweng.

3.1.4 Ka sepheo sa ho hatella mantswe 'ngwanabo rona' a beuweng pele/ho fa mantswe 'ngwanabo rona' lebatama, sefutho, ho totobatsa hore molli o amana jwang le setjhaba.

3.1.5 Se le hlahisa ka tsela e tshosang e tshabehang /a bohloko/tsenene e hlabang ha bohloko/ Ka tsela e kgothatsang/ ha le lebe hobane re tseba mosebetsi o entsweng Golgotha moo re fumanang tshwarelo. Se sebedisa mantswe a kang 'tsenene' sebetsa tse kotsi, 'botebo ba lebitla' le ‘mobu o batang.'

3.2 3.2.1 Sehalo se supang kgothalo kamora tshebedisano mmoho/ho ba morolo ka mora kopanelo ya mosebetsi hobane batho bohle ba tla tseba hore ba ka kgona/sehalo sa kgothatso.

3.2.2 Karaburetso ya pono, e kare re bona le ho boha botle ba bokgoni.

3.2.3 Mona sethothokisi se kenya moya wa tshebedisano mmoho/kutlwano ho batho, ba tle ba etse mesebetsi e metle e molemo ho bohle.

IEB Copyright © 2024

POTSO YA 4

Thothokiso e so bonwe, moithuti o tlameha ho araba potso ena.

4.1 Ke sonete e na le mela e 14 feela e bopang temanathothokiso e le nngwe. Dikarabo tsa baithuti di tla shejwa.

4.2 Maikutlo a ho utlwa bohloko ha a bona mohlekefetsi wa hae a tswella ka bophelo ka matla a hae.

4.3 Ho hatella lentswe lena 'wabo' a le fa lebatama./O beha lentswe lena qalong a bontsha moya wa boiphetetso ho leloko lohle.

4.4 Mona sethothokisi se tlatlapuwe tsohle tse ka se phedisang sa ba sa fetolwa lekgoba ke yena motlatlapi mme se na le moya wa boiphetetso.

4.5 E sebedisitswe ka sepheo sa ho hokela mela eo, ebile e hatella le ho matlafatsa hore motho enwa o ikentse seo a seng sona/ efa mela ya thothokiso morethetho.

4.6 Karaburetso ya pono, sethothokisi se etsa e ka re bona ha batho ba lahlelwa thoko maralleng.

4.7 Ke tshwantshiso.

4.8 Tlhekefetso ho mafutsana.
Ho hlokomelwe dikarabo tsa baithuti.

IEB Copyright © 2024

KAROLO YA D THUTAPUO LE TSHEBEDISO YA PUO

POTSO YA 5

5.1 Ke senomaphodi se iketsetswang/rooibos.

5.2 Ke ho hohela bareki/babadi hore ba kgahlwe mme ba iphumanele seno seo.

5.3 E, ba ka kgona ho araba dipotso hobane ba fane ka dinomoro tsa marangrang moo o ka lebisang dipotso.

5.4 E, ba tla se fihlela hobane ba sebedisitse mawa ohle a ho bapatsa.

KAPA

Tjhe, hobane sehlahiswa sena se batla mmadi a reke disebediswa ka tjhelete. Babadi ba bang ba ka sitwa ho ntsha tjhelete.

5.5 Mmapatsi o botsa potso a tseba hore mmadi o kgadiswa ke ho bona senomaphodi sena.

5.6 Mmapatsi o hatella lentswe rooibos e le ho susumetsa moreki hore a bone bohlokwa ba rooibos sehlahisweng sena.

5.7 Lentswe 'jwale' ke lekopanyi le kopanyang dipolelo tsena 'Motho o wele' le 're thusa jwang'.

5.8 Tjhe, ha ba a sireletseha hobane ba bang ha ba a rwala maseke le katamelano ya bona ha se e nepahetseng/ha ba a sireletseha letsatsing.

5.9 E bontsha mmui a batla keletso ya ho thusa ya weleng e le hore motho a se ke a tlohelwa feela./O tsielehile hobane o elellwa bofokodi boo ba nang le bona ba ho thusa motho enwa, ba tsofetse kaofela.

5.10 Sebopeho le moelelo di ne di tla fetoha, e ne e tla ngolwa ka mokgwa ona: '... seo o ke keng wa angwa ...' mme e ne e ke ke ya fana ka moelelo o labalabelwang.

5.11 Ngwanana enwa, o thabela seo a leng sona, tlasa maemo ohle.

5.12 Ke seo motho a iketsang sona hore a tshwane le ba bang.

5.13 Bongata.

5.14 Re sheba lenane la dihlongwapele ebe re batla lentswe ka lona, le ha e le mantswe a hlokang sehlongwapele a beuwa nqa e le nngwe.

IEB Copyright © 2024

POTSO YA 6

Ke kopane le dithuto tsa dikhomphutha lekgetlo la pele sekolong se phahameng. Ke kgethile dithuto tsa saense le khomphutha mme tsa mphihlisa lefatsheng la dikhomphutha. Ke ile ka latela mosebetsi ona hobane ke ne ke susumetswa ke menyetla e mengata e neng e hlaha lekaleng lena. Batswadi ba ka le bona ba ile ba kgothaletsa nna le bana beso ho etsa dithuto tsena.

[E qotsitswe le ho hlophiswa botjha ho tswa ho *BONA* Mphalane 2017]

[Matshwao ohle 100]

IEB Copyright © 2024